

Demonstrējumu ierīkošana saimniecībās

Ilze Skudra

SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”

E-pasts: ilze.skudra@llkc.lv; tālr.: 63050577

Lauksaimniekiem ir dažādas iespējas iegūt jaunas zināšanas, arī mācoties vienam no otra un cenšoties iegūt sev noderīgu informāciju. Viens no informācijas iegūšanas veidiem ir demonstrējumu ierīkošana saimniecībā, kas galvenokārt orientēti uz produkcijas ražotāja – lauksaimnieka interesēm. Augkopībā tradicionāli demonstrējumi tiek ierīkoti, lai salīdzinātu dažādus variantus ražojošas saimniecības sējumos. Demonstrējumu ierīkošana piedāvā risinājumus, kas ir pieejami vairumam zemnieku, neveicot lielus kapitālieguldījumus tehnoloģiju izmainīšanā. Demonstrējot kādu tehnoloģiju saimniecībā, tiek sniegts piemērs pārējiem lauksaimniekiem, lai pārliecinātu viņus par to, ka šo tehnoloģiju var ieviest savā saimniecībā.

Kādas tad ir atšķirības starp izmēģinājumiem un demonstrējumiem? Demonstrējumos ir izveidoti tikai salīdzināmie varianti bez atkārtojumiem, un tie galvenokārt tiek ierīkoti zemnieku saimniecībā, kur ir pieejama lieljaudas tehnika, kas nav piemērota izmēģinājumu lauciņu ierīkošanai. Savukārt izmēģinājumu ierīkošanas vieta galvenokārt ir zinātniska iestāde, kas var nodrošināt ar piemērotu tehniku variantu un atkārtojumu ierīkošanai.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centram (LLKC) demonstrējumu ierīkošanā pieredze ir jau kopš 1995. gada, kad tie aizsākās „Phare” projekta ietvaros. Pirmie demonstrējumi tika ierīkoti ar mērķi salīdzināt zemnieka lietoto tehnoloģiju ar demonstrējamo faktoru citos variantos. Ar 1999. gadu demonstrējumu ierīkošanai tika piešķirts valsts atbalsts. Šajā laikā akcentēta jaunāko tehnoloģiju demonstrēšana līdzīga

līmeņa saimniecībām. Ar 2004. gadu demonstrējumi transformējušies uz zinātnes pusi – tika piesaistīti zinātniskie konsultanti demonstrējumu ierīkošanā, kā arī palielināts atbalsts demonstrējošiem izmēģinājumiem, kurus ierīkoja zinātniskās iestādes ar mērķi zinātnes atziņas ieviest praksē. 2009. un 2010. gadā valsts atbalsts tika pārtraukts, tomēr demonstrējumi tika ierīkoti dažādu ārvalstu projektu ietvaros. Savukārt no 2011. gada demonstrējumi tiek ierīkoti Valsts Lauku tīkla aktivitāšu ietvaros, galvenokārt konsultāciju biroju reģionālajās nodaļās. Lai nodrošinātu kvalitatīvu demonstrējumu ierīkošanu, tika piesaistīti arī tēmu zinātniskie vadītāji, kas pārstāvēja kādu zinātnisku institūciju. Reģionālie konsultanti, ņemot vērā aktuālos jautājumus savā reģionā, pieaicina saimniecību, kas būtu ieinteresēta veikt pētījumu konkrētā jomā. Pārsvārā saimnieki paši ir ieinteresēti rast risinājumu konkrētam jautājumam, kā arī vēlas tikties ar citiem lauksaimniekiem lauku dienās pieredzes apmaiņai. Dažkārt, lai demonstrējums būtu sekmīgs, saimniekam nākas pašam ar muguras smidzinātāju veikt sējumu apkopšanu, jo pārmitro laika apstākļu dēļ tas nav realizējams mehānizēti. Tātad bez saimnieka atsaucības un atbalsta ierīkot demonstrējumu nebūtu iespējams.

Demonstrējumiem ir vairāki pozitīvi aspekti. Tie var palīdzēt lauksaimniekiem izvēlēties un orientēties dažādu kultūraugu audzēšanas tehnoloģiju niansēs, novērtēt to ekonomisko efektu. Katrā demonstrējumā tiek veikts bruto seguma aprēķins, tā sniedzot ražošanas rezultātu ekonomisko novērtējumu. Piemēram, Krāslavas novada bioloģiskās lauksaimniecības saimniecībā „Ezeri” tika salīdzinātas dažādas kartupeļu šķirnes, noteikta to piemērotība audzēšanai konkrētos agrotehnoloģiskos apstākļos, novērtēts stādījumu fitosanitārais stāvoklis un aprēķināts katra varianta ekonomiskais efekts. Savukārt Preiļu novadā Artura Želvja piemājas saimniecībā tika noteikta dažādu graudaugu un pākšaugu mistru piemērotība kvalitatīvas lopbarības ieguvei, kur augstāko ekonomisko efektivitāti uzrādīja variants ar vasaras kviešiem un vasaras kviešu, zirņu mistriem.

Demonstrējumu ierīkošana var kalpot arī kā konkrētas nozares popularizēšana. Krāslavas novada SIA „Zalers” laukos tika ierīkots demonstrējums ar mērķi noteikt optimālo izejas normu šķiedras kaņepju audzēšanā Austrumlatvijas agroklimatiskajos apstākļos un popularizēt kaņepju audzēšanu. Interese par šo nozari bija ļoti liela – lauku dienā bija ieradušies 46 interesenti no visiem Latvijas reģioniem, gan tādi, kas tikai izvērtē šīs nozares attīstības iespējas, gan arī tādi, kas jau nodarbojas ar kaņepju audzēšanu un lauku dienās vēlas uzzināt kādas nianses.

Demonstrējumu priekšrocība ir tā, ka, tajos piedaloties, ļoti operatīvi var risināt lauksaimniekiem aktuālos jautājumus. Pēdējos gados līdz ar biogāzes ražošanas attīstību lauksaimnieki meklē risinājumus biogāzes ražotnes efektīvākai izmantošanai, kā arī blakusproduktu pārstrādei. Zemgales reģionā trīs dažādos biogāzes ražotnes lauksaimniecības uzņēmumos tika ierīkots demonstrējums, lai noteiktu biogāzes ražošanai efektīvāko biomasas veidu atbilstoši saimniecības specializācijai. Salīdzinot augkopības un lopkopības saimniecībā pieejamās izejvielas, konstatēts, ka 1 MW biogāzes ražotnes nodrošināšanai ar biomasu nepieciešama 400 – 450 ha liela zemes platība, bet augstākā energoefektivitāte iegūta no 1 t kukurūzas skābarības un putnu mēslu biomasas. Savukārt biogāzes ražošanas procesā veidojas digestāts, ko var izmantot kultūraugu mēslošanā, tomēr tas kā mēslošanas līdzeklis ir salīdzinoši maz pētīts. Demonstrējumā Iecavas novada SIA „Zeltezeri” tika novērtēta digestāta lietošanas efektivitāte kukurūzas sējumā, salīdzinot to ar minerālmēslu lietošanu gan no agronomiskā, gan ekoloģiskā, gan arī no ekonomiskā aspekta. Demonstrējumu rezultāti atspoguļoja kukurūzai ekonomiski efektīvāko digestāta lietošanas laiku un devu. Šos rezultātus var izmantot jebkurš lauksaimnieks, kam ir pieejams digestāts kultūraugu mēslošanai.

Lai vairāk interesentu iepazīstinātu ar demonstrējumu variantu atšķirībām un lauksaimnieki varētu apmainīties ar pieredzi, tiek rīkotas lauku dienas. Piedalīšanās tajās

konsultantiem un zinātniekiem ir laba iespēja nodibināt kontaktus ar zemniekiem, kā arī lauksaimniekiem tikties savā starpā, pārrunāt, apmainīties uzskatiem un dalīties pieredzē. Interesentu lielāka atsaucība lauku dienās ir par tām tēmām, kas sniedz risinājumus aktuāliem jautājumiem kultūraugu audzēšanā, savukārt mazāka – par vides aizsardzības demonstrējumiem (buferjoslu ierīkošanu vai bioloģiski vērtīgu zālāju apsaimniekošanu).

Biogāzes izejvielu ražošanas demonstrējumā lauku dienu dalībnieki kā vienu no vērtīgākiem ieguvumiem atzina, ka ļoti noderīgi ir praktiķu ieteikumi, ko lauku dienās var saņemt par velti no šīs nozares celmlaužiem Latvijā, kuri savu zināšanu ieguvei, iespējams, ieguldījuši daudz laika un finanšu līdzekļu. Patīkami, ka šie cilvēki dalās ar savām atziņām un pieredzi.

Demonstrējumu ierīkošana nodrošina informācijas apmaiņu un sadarbību starp zinātnieku, konsultantu un lauksaimnieku. Piesaistot demonstrējuma ierīkošanā zinātnisko vadītāju, lauksaimnieks un citi lauku dienu dalībnieki var iegūt zinātnieku ieteikumus saistībā ar pētāmo tēmu. Savukārt konsultants var lauksaimniekam dot praktiskus ieteikumus zinātnieku atziņu ieviešanai saimniecībā. Sekmīgi noorganizēta lauku diena konsultāciju dienestam var nodrošināt lauksaimnieku atbalstu turpmākās aktivitātēs, kā arī nākotnē piesaistīt interesentus citiem tā organizētajiem pasākumiem. Lauku dienā zemnieki mācās ne tikai no konsultanta, bet arī cits no cita. Tas motivē un rosina zemniekus uzlabot savu saimniecību darbību, bet konsultāciju dienestam nodrošina atbalstu tālākam darbam un sekmē labāku turpmāko sadarbību ar zemniekiem.

Svarīgi, lai lauksaimnieki būtu vairāk informēti par izmēģinājumos un demonstrējumos iegūtajiem rezultātiem. Par LLKC ierīkotajiem demonstrējumiem rezultāti ir pieejami ikgadējā izdevumā „Demonstrējumi augkopībā un lopkopībā”, ar kuru var iepazīties SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” reģionālajās nodaļās, kā arī LLKC mājaslapā www.llkc.lv un publikācijās lauksaimnieku žurnālos. Ceru, ka katrs lauksaimnieks, kas interesējas par demonstrējumiem, varēs atrast sev noderīgu informāciju un kādu atziņu savas saimnieciskās darbības uzlabošanai.

Noslēgumā vēlos aicināt vairāk lauksaimnieku piedalīties dažādos semināros un lauku dienās, lai iegūtu jaunas atziņas un dalītos pieredzē, tā iegūstot zemniekam vērtīgāko resursu – informāciju.